

ΑΞΙΟΤΙΜΟ
κ. ΦΙΛ. ΗΛΙΟΥ
Αλφειού 9
115 22 ΑΘΗΝΑ

15-9-1998

Αγαπητέ κ. Ηλιού,

Σχετικά με τις παρατηρήσεις σας στην πρόσφατη ταύτιση, για πρώτη φορά, του προτύπου γεωγραφικού χάρτη της "Χάρτα της Ελλάδος" του Ρήγα Βελεστινλή, που ανακοίνωσα πρό δύο ημερών στο Συνέδριο του Βελεστίνου, ήθελα να παρατηρήσω τα ακόλουθα:

1. Αναφέρατε ότι θα έπρεπε να είχα ελέγξει τη σχετική βιβλιογραφία διότι αυτό που ανακοίνωσα, ότι ο χάρτης του Delisle ήταν πρότυπο της Χάρτας του Ρήγα, έχει δημοσιευθεί από άλλους και συγκεκριμένα, όπως είπατε, από τον Barbie du Bocage και πρόσφατα από τον κ. Γεώργιο Τόλια.

Επειδή τυχαίνει να έχω μία μεγάλη βιβλιογραφία περί Ρήγα σας γνωρίζω ότι κανείς, μέχρι πρόσφατα, δεν έχει υποστηρίξει σε δημοσίευσμά του ότι βρέθηκε μία συγκεκριμένη πηγή, (εκτός από τις επιπεδογραφίες και τα νομίσματα), για το γεωγραφικό μέρος της Χάρτας της Ελλάδος. Μάλιστα, ο Γεώργιος Λάϊος στη διεξοδική μελέτη του, όπου περιλαμβάνεται και η βιβλιογραφία των προγενέστερων μελετητών, «Οι Χάρτες του Ρήγα. Ερευνα επί των πηγών» Δ.Ι.Ε.Ε.Ε., τόμ. 14, (1960), σελ. 298 και στο ανάτυπο σελ. 62, παρατηρεί χαρακτηριστικά «**Τα βοηθήματα, που χρησιμοποίησε ο Ρήγας για τη σύνθεσι τη Χάρτας του υπήρξαν ασφαλώς τα γεωγραφικά έργα του Μελετίου, του Χατζή-Κάλφα, των Δημητριάων (Κωνσταντά και Φιλίππιδη) και άλλων, και πρό παντός οι Χάρτες της Ελλάδος και της Ευρωπαϊκής Τουρκίας από Γάλλους και Γερμανούς γεωγράφους (D' Anville, Barbie du Bocage, Choiseul-Gouffier και άλλους). Ενα ωρισμένο πρότυπο της Χάρτας δεν έχει ακόμη ανευρεθή και θα πρέπει να αναζητηθή**». Ομοίως και άλλες ερευνητές που έχουν ασχοληθεί με τον Ρήγα Βελεστινλή όπως οι: Κ. Αμαντος, Απ. Δασκαλάκης, Ν. Βέης, Λ. Βρανούσης, Πολ. Ενεπεκίδης και πρόσφατα ο κ. Β. Μελάς δεν αναγράφουν κάτι σχετικό στα έργα τους.

2. Ωστόσο, στο "Επτά Ημέρες" της εφημερίδος "Η Καθημερινή" 22 Μαρτίου 1998, σελ. 20-23, στο αφιέρωμα για τον Ρήγα Βελεστινλή, δημοσιεύθηκε το άρθρο του κ. Γεωργίου Τόλια με τίτλο «Οι Χάρτες του Ρήγα. Τα Βαλκάνια, η "ευρύχωρη Ελλάδα" των Φαναριωτών». Εκεί, στη σελ.21 (και σείς νομίζω αγνοούσατε το περιεχόμενο, διαφορετικά δεν θα αναφερόσασταν σ' αυτήν την λαθεμένη μνεία περί προτύπου της Χάρτας) ο κ. Τόλιας σημειώνει χαρακτηριστικά

ότι «Η Χάρτα του Ρήγα αποτελεί τον πλέον σχολιασμένο ελληνικό χάρτη. Το έργο κυκλοφόρησε πέντε χρόνια μετά την κυκλοφορία της σύνθεσης των Δημητριάων και, σύμφωνα με τόν τίτλο του, όφειλε να ήταν ένας ιστορικός χάρτης της αρχαίας Ελλάδας και των αποικιών της...Αντ' αυτού, ο Ρήγας εξεπόνησε έναν χάρτη της βυζαντινής περιόδου, κατά το γαλλικό πρότυπο του χάρτη της βυζαντικής αυτοκρατορίας, του Delisle (περ. 1700)» (η υπογράμμιση δική μου).

3. Είναι σαφές, κ. Ηλιού, ότι ο κ. Τόλιας αναγράφει αόριστη χρονολογία (περίπου 1700) που σημαίνει ότι ο ίδιος δέν έχει δει τον χάρτη, αλλά από κάπου αλλού άντλησε την πληροφορία, χωρίς μάλιστα να την αναφέρει, όπως θα όφειλε να το έχει τεκμηριώσει, ή η πηγή, από όπου έλαβε την πληροφορία, έγραφε αυτήν την αόριστη χρονολογία.

Ακόμη, στο άρθρο γίνεται αναφορά στο «γαλλικό πρότυπο του χάρτη της βυζαντινής αυτοκρατορίας του Delisle (περ. 1700)», και όχι στον χάρτη της αρχαίας Ελλάδος του Delisle, που παρουσίασα στην ανακοίνωση μου. Η διαφορά δέν νομίζετε ότι είναι σημαντική; Επί πλέον, νομίζω ότι ο κ. Τόλιας αυτά, που γράφει στο άρθρο του για το βυζαντινό πρότυπο της Χάρτας του Ρήγα, ή λαθεμένα αντέγραψε από την πηγή από όπου άντλησε την ανωτέρω πληροφορία, που δημοσίευσε-αλλά δέν είναι τυχαίος ερευνητής για να κάνει λάθος στην αντιγραφή-ή λαθεμένα τα γράφει η πηγή από όπου άντλησε την πληροφορία, χωρίς να την αναφέρει. Κια μιά και έχει ασχοληθεί, στην αξιόλογη διδακτορική του διατριβή, με το γαλλικό περιοδικό Magazine Encyclopedie, υποπτεύομαι ότι η λαθεμένη πληροφορία που δημοσίευσε για το πρότυπο της Χάρτας του Ρήγα προέρχεται από την αναφορά αυτού του περιοδικού, του 1802, που και σείς μνημονεύσατε.

4. Αλλά και άν πράγματι υπάρχει σωστή αναφορά στο Magazine Encyclopedie για το πρότυπο της Χάρτας του Ρήγα, σέ ποιό περιοδικό ή σέ ποιό δημοσίευμα κ. Ηλιού, δημοσιεύθηκε αυτή η πληροφορία για να γίνει γνωστή στους ερευνητές και μελετητές; Μή μου πείτε ότι εσείς την γνωρίζατε και την κρατούσατε κλεισμένη στα δελτία σας. Τότε, μεγαλύτερος ο “μισθός” μου, που χωρίς να γνωρίζω αυτήν την πολύτιμο πληροφορία, εντόπισα τον χάρτη της αρχαίας Ελλάδος (και όχι της βυζαντινής) του Guillelmo Delisle, Graeciae Antiquae Tabula Nova και μάλιστα τριών συγκεκριμένων εκδόσεων του 1707-8, 1733, 1794 (και όχι αόριστης χρονολογίας) και παρουσίασα δημόσια την ταύτιση, για πρώτη φορά, του προτύπου της Χάρτας του Ρήγα! Τι άλλο να πώ.

Αγαπητέ κ. Ηλιού, θέλω να πιστεύω ότι η ανωτέρω λογική παράθεση των τεκμηρίων και των επιχειρημάτων ξεδιαλύνουν το θέμα, αντικειμενικά, της πρωταρχικής ταύτισης του προτύπου γεωγραφικού χάρτη για την Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα Βελεστινλή.

Με φιλικά αισθήματα

Δημ. Καραμπερόπουλος